

[Úvod](#) » [Zákulisí](#) » [Rozhovory](#) » Německojazyčné divadlo nabízí vážná témata atraktivním a vtipným způsobem

Rozhovor

Jitka Jílková

Německojazyčné divadlo nabízí vážná témata atraktivním a vtipným způsobem

[vydáno: 1.11.2016, Veronika Boušová]

Pražský divadelní festival německého jazyka vstupuje do svého 21. ročníku. Které inscenace se v Praze představí, čím jsou zajímavé a jaká současná společenská a politická témata reflektují? O tom a také o historii festivalu jsme hovořili s jeho ředitelkou Jitkou Jílkovou.

Ředitelkou PDFNJ jste devatenáct let. Zajímalo by mě, jakým vývojem za tu dobu festival prošel?

Prožili jsme různé vývojové etapy. V prvních dvou ročnících jsme zvali klasické inscenace velmi renomovaných režisérů, kterým bylo tehdy v průměru kolem šedesáti let. Byl to senzační úvod do studia, zároveň jsme však nechtěli, aby se diváci utvrzovali v dojmu či předsudku, který tu zcela nepochybně existoval, že německojazyčné divadlo je něco tudnomyslného a těžkopádného. Počínaje třetím ročníkem jsme se snažili ukázat, že umí být vynalézavé, inovativní, vtipné a zábavné. Ve třetím ročníku se nám to podařilo předvést dvěma inscenacemi režiséra Christopa Marthaler *Hodina nultá* a *Zab Evropana*. Staly se takovými kultovními inscenacemi festivalu a dokonale zbořily všechny předsudky a očekávání, která tenkrát česká veřejnost ještě měla.

Které nové trendy a divadelní prostředky festival českým divákům a divadelníkům představil?

Několik let jsme například byli uchváteni (nebo leckdo i nepříjemně překvapen) tím, jak se na jevišti najednou začalo používat video. Myslím, že to byl rok 2001, kdy se snad ve všech inscenacích objevily nějaké videoprojekce. A zároveň se ve všech inscenacích někdo svlékl donaha, což byla tenkrát dost unikátní záležitost. To byla taková vlna, která se - s velkou intenzitou - v německojazyčném divadle zvedla.

Nemyslíte odvážného hannoverského *Hamleta* ve Vinohradském divadle v roce 2001?

To byl teprve trénink na *Macbetha*, který přijel z Düsseldorfu v roce 2006, kdy móda nahoty na jevišti z mého pohledu vrcholila. Režisér Jürgen Gosch dlouho uvažoval o podobě kostýmů a nakonec herce neoblékl vůbec. Na scéně od Johannese Schütze hrálo osm nahých mužů, kteří v souladu s poselstvím té hry, vypovídající o odpornosti lidské povahy, předváděli odporné věci. Podle mne to však dělali neskutečně nápaditě a s velkou hravostí. *Macbetha* jsme uvedli v historické budově Národního divadla. Takovou inscenaci ve Zlaté kapliče ovšem vskutku nikdo nečekal. Publikum reagovalo velice bouřlivě a někteří sponzoři s námi potom přestali spolupracovat. Ale je to inscenace, na kterou nikdo nezapomněl.

Myslím, že nahota a videoprojekce na jevištích zdomácněly a zevšedněly. Který z nových trendů dokáže nadále překvapovat?

Zhruba v letech 2005 až 2007 se začalo objevovat dokumentární divadlo. Jmenovitě třeba skupina Rimini Protokoll, která pracuje například s tzv. experty všedního dne, což znamená, že nechává lidi vyprávět o svých konkrétních autentických osudech v nejrůznějších podobách a na nejrůznější témata. A právě u dokudivadla je zajímavé, jak si žije vlastním životem a vyvíjí se dál.

PŘIHLÁŠENÍ | [Registrace](#)
[Zapomenuté jméno / heslo](#)
[Rozšířené hledání inscenací](#)

PRAGA

[A studio Rubin](#)
[Alfred ve dvoře](#)
[Činoherní klub](#)
[Cirk La Putyka](#)
[Dejvické divadlo](#)
[Divadlo Archa](#)
[Divadlo Bez zábradlí](#)
[Divadlo Broadway](#)
[Divadlo D21](#)
[Divadlo Disk](#)
[Divadlo Hybernía](#)
[Divadlo Kalich](#)
[Divadlo Kampa](#)
[Divadlo Komedie](#)
[Divadlo Letí](#)
[Divadlo Minor](#)
[Divadlo Na Fidlovačce](#)
[Divadlo Na Jezerce](#)
[Divadlo na Vinohradech](#)
[Divadlo Na zábradlí](#)
[Divadlo Palace](#)
[Divadlo pod Palmovkou](#)
[Divadlo Ponec](#)
[Divadlo Semafor](#)
[Divadlo Spejbla a Hurvínka](#)
[Divadlo Ungelt](#)
[Divadlo v Celetné](#)
[Divadlo v Dlouhé](#)
[Divadlo v Řeznické](#)
[Divadlo Vosto5](#)
[Experimentální prostor NoD](#)
[Goja Music Hall](#)
[Hudební divadlo Karlín](#)
[Jatka78](#)
[Komorní činohra](#)
[La Fabrika](#)
[Letní shakespearovské slavnosti](#)
[MeetFactory](#)
[Městská divadla pražská](#)
[Národní divadlo](#)
[Palác Akropolis](#)
[RockOpera Praha](#)
[Spitfire Company](#)
[Strašnické divadlo](#)
[Studio ALTA](#)
[Studio DVA divadlo](#)
[Studio Hrdinů](#)
[Studio Ypsilon](#)
[Švandovo divadlo](#)
[VILA Štvanice](#)
[Žižkovské divadlo Járy Cimmana](#)
 ...další...

BRNO

[BuranTeatr](#)
[Divadlo Bolka Polívky](#)
[Divadlo Husa na provázku](#)
[Divadlo Polárka](#)
[Divadlo Radost](#)
[Divadlo U stolu](#)
[HaDivadlo](#)
[JAMU Brno](#)
[Městské divadlo Brno](#)

Deutsches Schauspielhaus Hamburg - Effi Briest (foto: Matthias Horn)

Na festivalu se dokumentární divadlo objeví i letos. O které inscenace jde?

Jako první zmíním *Kameny zmizelých*. *Staatstheater* z Karlsruhe. „Stolpersteine“ jsou mosazné destičky, které se vkládají do země místo dlažebních kostek. Stojí na nich jména lidí, většinou židovského původu, kteří zahynuli za války. Před divadlem v Karlsruhe jsou takové kameny dva a připomínají osudy zpěvačky Lilly Jankelowitzové a herce Paula Gemmeke, kteří byli z toho divadla po roce 1933 vyštvaní. Inscenace vychází z autentických dokumentů, z nichž se čte mimo jiné o tom, jak byli tyto členové souboru vylučováni. Zajímavé je, že se v ní předvádí i to, jak se po válce zločiny na těchto dvou osobách a jimi prožité hrůzy začaly bagatelizovat, a jak se všichni začali tvářit, že se nic nestalo.

Na webu Badisches Staatstheater Karlsruhe jsou režisér Hans-Werner Kroesinger a jeho spolupracovnice Regine Dura prezentováni jako nejvýznamnější nezávislí tvůrci dokudivadla v Německu.

Pokud vím, patří v Německu k jeho zakladatelům. Ale pojďme k další dokumentární inscenaci *Hans Schleif*, což je one-man-show herce Matthiase Neukircha. Neukirch vypráví o svém dědečkovi, který byl architekt, archeolog a esesman. Na konci války zavraždil svou druhou manželku a své dvě malé děti, a poté spáchal sebevraždu. Matthias Neukirch se pídí po tom, jak je možné, že se vzdělaný člověk dal do služeb tak strašné ideologie a potom dospěl k tak příšernému konci. Jde o velice osobní výpověď a kapacita sálu je bohužel malá, aby se udržela atmosféra intimní zpovědi, nicméně jsme tuhle inscenaci prostě museli přivést.

A třetí reprezentant dokudivadla?

Videaňská inscenace *Friedrich Zawrel* s podtitulem *Geneticky a sociálně méněcenný*. Jde opět o téma 2. světové války a jejich hrůz, jenže tohle dokudivadlo je loutkové. Hra vznikla jako zápis autentických výpovědí jistého pana Zawrela, který se jako dítě dostal do ústavu, kde se dělaly pokusy na dětech a ty děti se pak zabíjely. Jemu se podařilo utéct, nicméně se mu nikdy nepodařil sociální vzestup, takže se živil drobnou kriminalitou a podobně. Ještě když byl v ústavu, psal na něj posudky a vyšetřoval ho lékař, který se posléze stal soudním znalcem a díky těm pokusům na dětech a zkoumání jejich mozků získal ocenění za zásluhy o vědu a výzkum. Zawrel se s ním po letech setkal a on na něj napsal opět stejný posudek. To všechno vypráví mladičká Nikolaus Habjan, podle mne jeden z nejtalentovanějších německojazyčných divadelníků. Nejen, že si loutky v životní velikosti sám vyrábí, ale také je vodí a mluví za ně. Je to i operní režisér a chystá *Oberona* v Mnichovské státní opeře. Myslím, že se jeho kariéra bude raketově vyvíjet a možná ho budeme mít v Praze naposledy. Mimochodem, Friedrich Zawrel, který zemřel loni v únoru, na představení té hry chodil a při těch nejstrašnějších scénách se vždycky hrozně smál. Nějaké diváčky tam plakaly a on jim říkal: nebrečte, vždyť vidíte, že jsem to přežil.

To jsou témata, která se obracejí k minulosti.

V dokumentárním divadle se odráží strach evropských divadelníků z extremismu, který se začal nebezpečně rozmáhat. Divadelníci hledají v minulosti paralely a snaží se nějakým způsobem varovat před tím, co by ten extremismus mohl přinést. Letos je to velké téma.

- ☐ OSTRAVA
  - Divadlo loutek
  - Divadlo Petra Bezruče
  - Komorní scéna Aréna
  - Národní divadlo moravskoslezské
  - ☐ ...další...
- ☐ r e g i o n y
- ☐ agenturní a zájezdová
- ☐ ostatní soubory
- ☐ "dejavu"
- ☐ aktuální festivaly
  - Pražský divadelní festival
  - německého jazyka

Staatsschauspiel Hannover - Der Auftrag (foto: Katrin Ribbe)

Lze nalézt obdobné reflexe i v jiných festivalových představeních?

Zhruba v polovině festivalu uvedeme velice zajímavou a překvapivě pojatou inscenaci hry Heinerja Müllera *Pověření* Státní činohry z Hannoveru. Heiner Müller byl významný dramatik, který většinu života prožil v bývalé Německé demokratické republice. Zemřel v roce 1995. Hra *Pověření* zdánlivě pojednává o francouzské revoluci a jejích důsledcích, v podstatě se ale jedná o zamyšlení nad revolucemi jako takovými. Nad tím, jak mění společnost i své původce, a co všechno se vlastně může v rámci revoluce a po ní přihodit. Jde o jasně politické divadlo, takže by člověk čekal velice strohou inscenaci plnou nějakých politických prohlášení, agitek apod. Její tvůrci udělali přesný opak. Je neuvěřitelně hravá, režiséri Tom Kühnel a Jürgen Kuttner se na ní opravdu vyřádili. Použili obdivuhodné spektrum divadelních prostředků. Nechci příliš prozrazovat předem, ale jednu věc prozradit mohu: celou dobu v ní v inscenaci hlas autorův - nahrávka originálního záznamu prvního čtení. Všechny dialogy a repliky slyšíme v neosobním podání Heinerja Müllera a herci jen otevírají pusy. Což je postup, který hercům umožňuje, aby záměrně přehrávali a přitom nebyli trapní. Mimochodem, jednu z hlavních rolí hraje Corinna Harfouch, velice slavná německá divadelní a filmová herečka, mimo jiné představitelka Boženy Němcové v německém filmu *A tou nocí nevidím jedinou hvězdu*. Po divadelní stránce je to opravdu něco, co jsme tu ještě nikdy neviděli.

Režiséra Toma Kühnela už ale pražští diváci znají.

Tom Kühnel spolu s Robertem Schusterem režírovali *Fausta* v Schauspielhaus Frankfurt, kterého jsme v roce 1999 představili ve Státní opeře. Myslím, že to byl jeden z nejsvěžejších *Faustů*, jaké jsme měli možnost za poslední léta vidět. A inscenace *Pověření* bude jistě také nezapomenutelná. Kromě jiného i aktuálností tématu. Tři revolucionáři byli hlavami francouzské revoluce pověřeni, aby šířili revoluční myšlenky na ostrově Jamajka. Jenže když tam dorazí, revoluce už je potlačena a do Paříže se vrátil Napoleon. A oni se ptou o to, jestli jejich pověření nadále platí, nebo ne, což je samozřejmě senzační odrazový můstek pro přemýšlení o tom, co všechno může revoluce způsobit, jaké mohou být důsledky a jak se leccos může zvrtnout. V době vzniku hry šlo vlastně o jinotaj, respektive narážky na byrokracii v tehdejší NDR.

Velkým současným evropským tématem je i utečenecká krize. Objeví se v rámci festivalu?

Ano, inscenace *The Situation* je politické divadlo o migrantech izraelské režisérky Yael Ronen, která často působí v Berlíně. V roce 2009 jsme v Praze představili její inscenaci *Třetí generace*. Vystupovali v ní Židé, Palestinci a Němci a snažili se domluvit o společné minulosti, což se samozřejmě nepovedlo. Bylo to vtipné a Ronen tuhle tematiku neopouští. V inscenaci *The Situation* přicházejí na kurz němčiny žáci z Palestiny, Izraele, Afghánistánu a Sýrie a začínají se učit pomocí vět tázacích. První tázací věta zní: kdo jsi? A nastává problém, protože oni nejsou schopni tu otázku jednoznačně zodpovědět.

Všimla jsem si, že jste v programové skladbě nezapomněli ani na ženskou tematiku...

Pro vývoj německojazyčného divadla je příznačné, že se zabývá i komorními nebo intimními lidskými příběhy, a ukazuje je na celospolečenském a politickém pozadí, což je i případ inscenace berlínského Maxim Gorki Theater *A pak přišla Mirna*. V roce 2014 jsme tu měli inscenaci hry *Co je venku, do toho mi nic není*, která pak byla vyhlášena Hrou roku. Autorka Sibylle Berg napsala pokračování *A pak přišla Mirna*. Režie se opět ujal Sebastian Nübling. První díl *Co je venku, do toho mi nic není* vypráví o situaci zhruba pětadvacetiletých žen v současném Německu, které v podstatě nevědí, co se sebou. Jestli mají

Tento web používá k poskytování služeb, personalizaci reklam a analýze návštěvnosti soubory cookie. Používáním tohoto webu s tím souhlasíte.

ROZUMÍM

zamilovávat a tak dále. Druhý díl *A pak přišla Mirna* líčí situaci těchto žen o deset let později, kdy už mají děti, holčičky. A stejně, jako se ony dívaly kriticky na svoje matky, se teď jejich holčičky kriticky dívají na ně a hrozně nesnášejí, že mají takové alternativní matky. Je to velice ironická, kousavá, ale zároveň dojemná záležitost.

Tím jsme se dostali k tématu postavení ženy ve společnosti. Zabývá se jím i inscenace *Effi Briest* z hamburského Deutsches Schauspielhaus, která festival uzavírá?

Ano. Jde o dramatisaci románu německého klasika, kritického realisty Theodora Fontanea. Je to příběh dívky zhruba ze 2. poloviny 19. století. Na přání matky se provdá za postaršího zemského radu, který byl do matky kdysi zamilovaný. Effi s ním žije v jisté izolaci, a tak se snadno zaplete se svůdným majorem. Manžel na to po letech přijde, řeší otázku cti soubojem a soka zabije. Rodina Effi zavrhne a odpuštění přijde pozdě, až když Effi umírá. Tohoto smutného příběhu se zmocnil Clemens Sienknecht, hudebník, který spolupracuje s Christopherem Marthalerem a umí pobavit i takovou látkou, jako je *Effi Briest*. V inscenaci hraje šest lidí, všichni geniální zpěváci a hudebníci, kteří ten příběh vyprávějí pomocí songů od Rolling Stones, Beatles, Queen a dalších, současně mu ale přiznávají jeho dojemnost. Zároveň si dělají neuvěřitelnou legraci z různých režijních postupů a z divadla jako takového, a také z rozhlasu. Celé je to koncipováno jako vysílání komerčního rádia, takže v nejdramatičtějších momentu vždycky přijde reklama.

Součástí programu je tradičně i česká inscenace. Cenu Josefa Balvína 2016 získala inscenace hry *Wenera Schwaba Pornogeografie* v podání pražského souboru Lachende Bestien a v režii Michala Háby. Proč právě ona a které další inscenace byly nominovány?

Vybírala naše čtyřčlenná jury, konkrétně Marie Reslová, Dora Viceníková, Eva Langšádlová a Tomáš Stanislavčík. Mezi vážnými adepty byli například plzeňský *Vojcek* v režii tandemu SKUTR, adaptace románu *My děti ze stanice ZOO* Činoherního klubu v Ústí v režii Michala Skočovského, či Goetzova *Válka* v režii Jana Friče z repertoáru pražského Divadla X10. Nakonec se rozhodla ocenit *Pornogeografii* nezávislé divadelní produkce Lachende Bestien, uváděnou v dekadentním sklepním prostoru areálu Švehlových kolejí. U inscenace ocenila – stručně shrnuto – výbornou hereckou práci s komplikovanou jazykovou strukturou hry, která dělá ze Schwabova jazyka v překladu Barbory Schnelle a režiséra Michala Háby "hlavní postavu" inscenace.

Schaubühne Theater Berlin - Hamlet (foto: Arno Declair)

Největším hitem festivalu je ovšem asi *Hamlet* v podání souboru berlínského Schaubühne am Lehniner Platz a v režii Thomase Ostermeiera.

Usilujeme o vyváženou nabídku toho nejlepšího, takže se zdráhám označovat největší hity, ale nepopírám, jak jsme šťastni, že se nám konečně podařilo dostat do Prahy právě tuto inscenaci. Před osmi lety, kdy vznikla, by se bývala do Vinohradského divadla nevešla. Už s ní ale zcestovali minimálně půl světa, a tak vznikla transportovatelnější verze. Mimochodem, ta inscenace je pozoruhodná i redukcí počtu herců. Je jich šest a kromě Hamleta hrají všichni dvojrole.

V letošním off programu chyběl výlet na představení do zahraničí. Proč?

Snažili jsme se o dva, žádný nevyšel. První měl být do vídeňského Burgtheateru na inscenaci *John Gabriel Borkman*, což je nejzábavnější Ibsen, jakého jsem kdy viděla, a na úžasně jednoduché scéně. Jeviště je úplně prázdné, leží na něm jen asi půl metrová vrstva sněhu. Po celé dvě hodiny trvale sněží, což je velký nápor na potřebný mechanismus, a právě pro tuhle technickou náročnost nejsme schopni

vytížení herci, že se nepodařilo najít žádný vhodný termín. Druhý výlet měl být do Berlína na Ostermeierova *Richarda III.*. Byl by to krásný doplněk k *Hamletovi*, ale bohužel ani tady nebylo možné dát herce dohromady v termínu, jaký by nám vyhovoval.

To znamená, že v případě výletu vám vybrané divadlo musí vždy vyjít vstříc?

Ano, a my jsme velice vděční třeba za to, že například vybranou inscenaci uvede v sobotu. Pokud je dlouhá, předsune divadlo začátek a někdy dokonce zlevní lístky.

Jak byste shrnula přípravy letošního 21. ročníku?

Tentokrát bylo na německojazyčných jevištích skutečně z čeho vybírat, ale byl obrovský problém s tím, kam produkce v Praze umístit. V této i v nadcházející sezoně bude chybět hned několik divadel. Rekonstruuje se Státní opera a Divadlo Na zábradlí, velmi chybí Divadlo Komedie. To nám hodně zkomplikovalo život, proto máme třeba i dva body off programu v jeden den, nebo se nám některé termíny kříží. Sestavení programu je vždy výsledek neskutečné dřiny, letos to bylo mimořádně náročné. Když zvete slavné inscenace, zvete totiž i slavné herce, kteří jsou velmi časově vytíženi, a v některých případech je divadlo potřebuje mít doma a nenechá je vystupovat dva večery za sebou v zahraničí.

Kam podle vás směřuje německé a rakouské divadlo? Myslím, že i díky festivalu z něj čerpají inspiraci čeští divadelníci.

Pevně v to doufám a jsme hrdí na to, když se ukáže, že to, co sem vozíme, má na české divadlo nějaký vliv. Samozřejmě věříme, že pozitivní. Kam německojazyčné divadlo přesně směřuje, to možná nevědí ani sami divadelní tvůrci. A to je dobře, protože člověk by měl asi občas překvapovat i sám sebe.

.....

Další rozhovory

Mé vnímání je ovlivněno snahou o dokonalost

(rozhovor s: *Jiří Š. Hájek*, 6.10.2016)

V příměstském paláci svobody

(rozhovor s: *Viktorie Čermáková a Aleš Čermák*, 29.7.2016)

Atmosféra Prague Fringe je unikátní

(rozhovor s: *Steve Gove*, 24.5.2016)

[zpět na seznam rozhovorů](#)

Redakce

Inzerce

Mapa stránek

Partneři

Informace pro PR divadel

RSS kanály

Autorská práva

Statistika

Návěštvní kniha

Tento web používá k poskytování služeb, personalizaci reklam a analýze návštěvnosti soubory cookie. Používáním tohoto webu s tím souhlasíte.

ROZUMÍM